

LEDENBLAD VERENIGING BETER ONDERWIJS NEDERLAND

VAKWERK

In dit nummer:

HET MBO ONDER DE LOEP

Hans de Boer en Margo Vliegthart over het middelbaar beroepsonderwijs

Drie rapporten over de vernieuwingen in het mbo

De eerste algemene ledenvergadering

Vakwerk is een uitgave van de vereniging Beter Onderwijs Nederland. Vakwerk verschijnt drie keer per jaar.

Redactie
Hans Fischer
(redactie@beteronderwijs.org)
Ralph Hanzen
(hanzen@beteronderwijs.org)

Beter Onderwijs Nederland
Antwoordnummer 57032
3507 VB Utrecht

Bijdragen
Hans de Boer, Hans Fischer, Ralph Hanzen, Jan Verbagen, Wim Rietdijk, Ad Verbrugge, Margo Vliegertbart

Fotografie
Durk Gardenier

Illustratie
Rubev L. Oppenheimer

Vormgeving
Frank Luesken

Drukwerk
Drukkerij Tielen BV, Boxtel

Informatie over de vereniging Beter Onderwijs Nederland via website: www.beteronderwijs.org. Leden van de vereniging worden verzocht via deze website hun gegevens actueel te houden of het lidmaatschap op te zeggen. Extra exemplaren of oude nummers kunnen worden besteld via email: redactie@beteronderwijs.org. Naar dit adres kunnen ook bijdragen worden gestuurd.

© Copyright Beter Onderwijs Nederland. Het overnemen van artikelen is toegestaan na toestemming van de redactie. Voor overname van illustraties is toestemming van de maker(s) vereist.

2e jaargang, nummer 2, april 2007
ISSN 1873-5207

Inhoud van dit nummer

Redactioneel.....	2
Van de voorzitter	3
Scholen mogen niet groter zijn dan het geheugen van de conciërge	4
Het mbo en de Generatie Einstein	5
Het middelbaar beroepsonderwijs onder de loep	6
Eerste algemene ledenvergadering BON	11
Lezerspagina.....	14
Onderwijs: slachtoffer van het menselijk tekort.....	14

REDACTIONEEL

Beste lezer,

In november van het verleden jaar verscheen het ledenblad van BON voor het eerst. Sinds die tijd is er veel gebeurd. Voor het tweede nummer hebben we gekozen voor het thema 'Middelbaar' beroepsonderwijs'. Een zeer grote groep van de Nederlandse jongeren komt tijdens het opleidings-traject in aanraking met het mbo. Hans Fischer heeft voor u een stevige analyse gemaakt van deze opleidingen. Zijn stuk biedt een helder inzicht in de vele processen die uiteindelijk het mbo vormgeven. Verder vindt u ook de mening van Hans de Boer van Taskforce Jeugdwerkloosheid, over deze onderwijssoort. Margo Vliegertbart, voorzitter van mbo-raad, beschrijft haar visie in een column. Het zal u niet verbazen dat de ideeën nogal uiteenlopen.

Sinds het verschijnen van het eerste nummer is het aantal leden verdubbeld. Het is positief om te zien dat uit de onvrede van het eerste uur nu een beweging ontstaat die een helder alternatief formuleert. In dit licht wekt het vertrouwen dat vele spelers uit het onderwijsveld zich achter de ideeën en voorstellen van BON scharen. BON is duidelijk aan het bouwen geslagen. Het pleit is echter nog niet beslecht. Een neergang van tientallen jaren kan niet in één lente teniet worden gedaan. Dit betekent dat we energie zullen moeten blijven steken in het voeren van de nodige inhoudelijke discussies.

BON is inmiddels een gevestigde naam geworden. De nieuwe hoogleraar-directeur van het Freudenthal Instituut, Jan van Maanen, sprak op 21 maart zijn oratie uit en maakte deze

opmerking: "Nederland heeft goed onderwijs nodig, beter hoeft niet". Coen Free, voorzitter van College van Bestuur van het Koning Willem I College in 's-Hertogenbosch, is een beweging begonnen vóór onderwijsvernieuwing (alsof BON daar per-definitie tegen zou zijn!) met als naam Nog Beter Onderwijs.nl. Als er zo veel kwinkslagen naar BON gemaakt worden, dan hebben we over naamsbekendheid niet echt te klagen. Wees overigens gerust: we blijven onze naam uitdragen. Zoals altijd vragen we hierbij ook om uw opbouwende steun.

De constructieve opstelling van de vereniging en haar leden heeft ons geen windeieren gelegd. Velen worden nog dagelijks aangesproken door onze aanpak en velen worden lid. Opvallend is het grote aantal leerlingen en studenten dat zich kritisch uitlaat over het niveau van hun opleidingen. Wie verwachtte een jaar geleden dat leerlingen "meer les, structuur en begeleiding" zouden eisen? Naast een groeiende aanhang kunnen we met grote tevredenheid terugkijken op de eerste algemene ledenvergadering op 20 januari. Er waren ruim vijfhonderd aanwezigen in een fantastische ambiance. In dit nummer kunt u een sfeerimpressie lezen en vindt u foto's van de bijeenkomst.

Verder zijn we bezig met het ontwikkelen van een eigen keurmerk. Later dit jaar zullen daar meer details over bekend worden gemaakt. Al voordat het keurmerk helemaal is uitontwikkeld, is BON al begonnen met het verzamelen van de steun van scholen. Het IVA uit Driebergen en de Leidse instrumentmakers School (LiS) hebben zich

inmiddels officieel als 'vrienden van BON' gemeld. Het gaat dus nog niet om 'keurmerkscholen'. Marten Hofmann van het IVA en Joris Gonggrijp van LiS vertellen daar in dit nummer meer over. Het IVA is een HBO-opleiding die vorig jaar door studenten werd gekozen als beste HBO-opleiding van Nederland. De LiS is een

mbo-opleiding met een grote historie. Op dit moment is BON in gesprek met meerdere andere opleidingsinstututen en scholen over een lidmaatschap. Iedere onderwijsinstelling die de ideeën van BON onderschrijft, kan zich als lid melden. Het keurmerk zal later dit jaar vanzelfsprekend minder vrijblijvend zijn. We roepen u op met

de schoolleiding van de school van uw zoon of dochter of van de school waar u werkt het BON-lidmaatschap te bespreken! In een volgend nummer zullen we in meer detail aandacht besteden aan het keurmerk. ■

redactie@beteronderwijs.org

Van de voorzitter

Tegen de tijd dat deze tweede *Vakwerk* bij u op de deurmat valt, bestaat BON precies een jaar. Terugkijkend op de afgelopen tijd mogen we als vereniging meer dan tevreden zijn over de bereikte resultaten. Het lijkt geen twijfel dat de maatschappelijke discussie over de bedenkelijke kwaliteit van het onderwijs in Nederland vooral door BON op gang is gebracht. Zo langzamerhand kan niemand zich meer aan onze kritiek onttrekken door te stellen dat leerlingen en studenten tegenwoordig niet zozeer minder, maar vooral toch 'andere dingen' leren. De media hebben het thema van de verloedering van het onderwijs opgepakt en ons daarbij ruimschoots aan het woord gelaten, zodat verschillende standpunten van BON gemeengoed zijn geworden. Zo vreemd zijn die standpunten ook helemaal niet. De recent gehouden onderwijs-enquête van *Trouw* laat zien dat veel van onze kritiek en onze voorstellen tot verbetering door velen worden gedeeld – zowel binnen als buiten het onderwijs.

Door de maatschappelijke beroering rond het onderwijs is ook de politiek in beweging gekomen. Dat was ook precies onze strategie, maar dat ze op zo'n korte termijn zo effectief zou blijken hadden we een jaar geleden niet durven dromen. Naar het zich laat aanzien, zal er binnen afzienbare tijd een parlementair onderzoek worden ingesteld naar de onderwijsvernieuwingen van de afgelopen decennia. Een meerderheid van de Tweede Kamer heeft zich achter het voorstel van Mariëtte Hamer (PvdA) geschaard en ook de kersverse minister van OCW, Ronald Plasterk, heeft zich een voorstander betoond. Dat is verstandig, want het zal hem in de gelegenheid stellen een deel van zijn maatregelen te rechtvaardigen met verwijzing naar de uitslagen van dit onderzoek. Dat er veel moet gebeuren in onderwijsland weten we allemaal, maar we weten ook dat de tegenkrachten die dat zullen proberen te verhinderen sterk zijn. Daarvoor zijn immers de (financiële) belangen te groot. Daar staat tegenover dat BON goede contacten heeft gelegd, zowel op het ministerie van onderwijs als in het parlement, en men ons inmiddels bijzonder serieus neemt. Het is bovendien hoopgevend te merken dat de regering ernst lijkt te maken met de uitgangspunten van het regeerakkoord en men in gesprek wil treden met docenten, ouders en leerlingen. In dat kader is trouwens ook BON benaderd. We hebben vanuit ons netwerk van leden verschillende groepen

geformeerd die de gelegenheid krijgen met de minister en staatssecretarissen om de tafel te zitten. Zij zullen dus de komende tijd het geluid van BON regelmatig laten horen.

Het beste bewijs voor de invloed van BON is misschien nog wel dat personen en instanties die een halfjaar geleden nog riepen dat er niets aan de hand was met ons onderwijs, nu soortgelijke geluiden als BON naar buiten brengen. Gelukkig zitten daar mensen tussen die door voortschrijdend

inzicht op onze standpunten uitkomen, maar er is mijns inziens meer aan de hand. Onze tegenstanders merken namelijk dat zij de regie verliezen over de discussie en zij geen antwoord meer hebben op de storm van kritiek die is losgebarsten. Men vreest terecht voor de gevolgen daarvan, zeker nu de politiek vatbaar blijkt voor onze argumenten en de problemen in het onderwijs onmiskenbaar aan het licht komen. Door nu zelf de kritiek te verkondigen, door te karikaturiseren en ad hominem te spelen, probeert men de verloren gegane regie terug te winnen. Als het louter bij mooie praatjes blijft, dan zullen wij dat voor het voetlicht brengen. Zo is het bijvoorbeeld wat al te gemakkelijk voor een mbo- of hbo-instelling om te beloven dat men de contacturen zal verhogen, zonder dat men duidelijk maakt om wat voor contacturen het nu eigenlijk gaat en wie deze contacturen verzorgt. Samen met het LAKS, LSVb en het ISO wil BON dergelijke praktijken aan de kaak stellen.

Tot slot nog een kort woord over onze algemene ledenvergadering op 20 januari. We mogen terugkijken op een bijzonder geslaagde dag die een grote opkomst liet zien en die mede dankzij de gevarieerde bijdragen zeer inspirerend was. Ik realiseerde me die dag eens te meer hoe belangrijk de steun van de Technische Universiteit Eindhoven is voor onze vereniging. De uitgesproken steunbetuiging van rector magnificus Hans van Duijn aan het adres van BON was hartverwarmend. Ook hartverwarmend was de ovatie van de leden voor het bestuur, die volgde op de oproep van Gerard Verhoef. Na lange tijd toch vooral op afstand met u gecommuniceerd te hebben, is het bijzonder om te merken hoezeer dit werk door u wordt gewaardeerd. We hebben er als bestuur enorme energie aan ontleend om ook het komende jaar weer stevig aan de weg te timmeren! ■

Ad Verbrugge

Scholen mogen niet groter zijn dan het geheugen van de conciërge

Door Hans de Boer

Welke overeenkomst hebben het geheugen van de conciërge en effectief beroepsonderwijs? Kleinschalige scholen, luidt het misschien verrassende antwoord. Wat is de situatie? Jaarlijks vallen rond de 60.000 jongeren voortijdig uit, uit het onderwijs. Schokkend, te meer omdat de oorzaken grofweg bekend zijn. Jongeren kiezen voor een opleiding die hen 'leuk' lijkt, maar die achteraf tegenvalt. Of ze kiezen voor een opleiding die ze leuk vinden, maar waar geen werkgever naar vraagt. Te veel jongeren die met hun handen willen werken, zitten met tegenzin met hun neus in de boeken. Uitval en frustratie zijn het gevolg. Niet alleen bij de jongeren die halen dat ze hun diploma niet halen, maar ook bij docenten en schoolmanagers die de prestaties van hun leerlingen – en daarmee die van hun school – zien kelderen. Naar de mening van de Taskforce Jeugdwerkloosheid kan het anders en beter.

De Taskforce pleit in zijn advies aan een nieuw kabinet voor aanpassingen binnen het bestaande onderwijsbestel. Het onderwijs heeft rust en ruimte nodig. In het kort komen de adviezen neer op voor de scholen meer autonomie binnen meetbare kaders, minder Haagse regelzucht en kleinschaliger scholen waar meer tijd is voor leerlingen. Mooie woorden, zult u zeggen, maar hoe wil je dat bereiken?

Met meer autonomie kunnen instellingen zelf meer invulling geven aan het primaire leerproces: lesgeven. Meer autonomie wordt mogelijk als de verantwoordelijkheid meer bij de instellingen komt te liggen en zij afgerekend worden op prestaties. Verantwoording daarover zal

het college van bestuur in eerste instantie moeten afleggen aan een Raad van Toezicht met vergaande bevoegdheden. De prestaties van de instellingen kan de minister van OCW gebruiken als benchmark. Hij blijft eindverantwoordelijk voor het systeem en moet kunnen ingrijpen als onder de maat wordt gepresteerd.

Kleinschaligheid van instellingen – 'zo groot als het geheugen van de conciërge' – bevordert flexibiliteit en betere begeleiding. In een kleinschalige instelling gaat het om behapbare aantallen leerlingen, en kennen docenten de leerlingen én hun ouders. Een kleinschaliger instelling kan flexibeler inspelen op behoeftes van leerlingen, leerkrachten én van de arbeidsmarkt. Bijvoorbeeld met meerdere instroommomenten per jaar, waardoor het aantal 'afhakers' kan dalen. De persoonlijke aandacht voor leerlingen neemt toe. Betere begeleiding van leerlingen en meer onderwijsuren worden mogelijk omdat de kleinere schaal van de instelling minder bureaucratie en regels met zich meebrengt. Ik geef de leerlingen van het Friesland College die om meer lesuren vragen groot gelijk. Minder bureaucratie betekent ook meer contacturen voor leerkrachten. Lesgeven in plaats van vergaderen. De effectiviteit van het beroepsonderwijs gaat met sprongen vooruit door meer en praktijkgericht onderwijs. Betere samenwerking tussen onderwijs en werkgevers voorkomt diploma's waarnaar geen vraag is. Laat de situatie op school zoveel mogelijk aansluiten op die in de praktijk. Haal de praktijk in de klas, of beter: haal de docent naar de praktijk. De begeleiding stopt niet bij de muren van de school, maar gaat door op de werkvloer. Promoot de 'Beroepsbegeleidende Leerweg'. Te veel leerlingen haken nu af omdat ze met de neus in de

boeken moeten, terwijl ze liever met hun handen werken. Laat daarom leerlingen in een zo vroeg mogelijk stadium kennismaken met beroepen waarnaar vraag is, laat ze ervaren hoe uitdagend die zijn en hoe bevredigend het werken in de praktijk kan zijn. Niemand wil toch jongeren opleiden voor werkloosheid? Met een effectiever beroepsonderwijs kunnen we jongeren een gouden toekomst bieden. Dat kan, dat moet. ■

Hans de Boer is voorzitter Taskforce Jeugdwerkloosheid

Het mbo en de Generatie Einstein

Door Margo Vliegthart

Veertig procent van de Nederlandse beroepsbevolking heeft een diploma op mbo-niveau. Het middelbaar beroepsonderwijs leidt op dit moment bijna een half miljoen studenten op voor een plaats op de arbeidsmarkt, 75 procent op de hoogste twee niveaus (niveau 3 en 4), 20 procent op niveau 2, en 5 procent op niveau 1.

Uw en onze insteek is dat deze jongeren onderwijs moeten krijgen dat het beste uit hun talenten haalt en hen goed toerust voor het functioneren in beroep én samenleving. Het mbo ziet het als zijn opdracht onderwijs aan te bieden dat aansluit bij de behoeften van de studenten en van de bedrijven waarvoor wordt opgeleid. En daar gebeurt nogal wat: zowel de wereld van de jongeren als van de arbeidsmarkt is continu in beweging, en die bewegingen kunnen we niet negeren.

In uw en onze schooltijd was school frontaal onderwijs waarin iedereen op hetzelfde moment dezelfde lesstof tot zich nam. Een manier van lesgeven die paste bij de homogene groep scholieren van die tijd en bij de middelen van die tijd.

De jongeren van nu zijn een geheel andere groep, ook wel omschreven als de Generatie Einstein. Einstein staat daarbij voor slim, snel en sociaal, voor een andere manier van informatie verwerken die creatief is en dwars door disciplines gaat. Deze jongeren lezen nieuws als journalisten, kijken films als regisseurs en kijken naar reclame als reclamemakers. Deze jongeren leren ook anders dan wij dat deden. Dat heeft uiteraard te maken met de middelen, niet alleen het mobieltje maar ook mobiliteit, die ze tot hun beschikking hebben. Maar dat niet alleen. De jongere van

nu ontwikkelt zijn kennis niet lineair zoals u en ik dat deden, maar ze leren via een netwerk van associaties. Ze bouwen hun kennis niet op van deel naar geheel, maar brengen zelf structuur aan in grote hoeveelheden informatie en grotere concepten. Internet bijvoorbeeld, geeft jongeren de mogelijkheid om de wereld te verkennen op basis van eigen interesses en voorkeuren. Op allerlei gebied nemen ze kennis van opinies en ervaringen, waar ze zich vervolgens al dan niet mee identificeren.

Bij deze jongeren hoeft je niet aan te komen met elk jaar hetzelfde verhaal afdraaien en iedereen hetzelfde kunstje leren. Of een boek bij A beginnen en bij Z dichtslaan. Dat sluit op geen enkele manier aan op het lerend vermogen van deze jongeren. Dat zal niet boeien en zal dus niet beklijven. Deze jongeren weten ongelooflijk goed waar ze hun informatie vandaan kunnen halen. Vroeger was de school de dominante bron van kennis- en informatieoverdracht, nu is het nog maar één van de vele.

Het klassikale onderwijs met eenrichtingsverkeer is dus aan het einde van zijn levenscyclus. Het onderwijs moet zich daarom aan de veranderende omstandigheden aanpassen om die nieuwe generatie

te kunnen blijven boeien en binden. Dat betekent veel meer verschillende didactische werkvormen en uitgaan van diversiteit en individualiteit van de onderwijsdeelnemer.

Dat betekent niet dat het onderwijs vrijheid - blijheid is, of geen aandacht meer besteedt of zou moeten besteden aan kennis en vaardigheden. Het mbo heeft een functie voor arbeidsmarkt en samenleving en moet tegemoetkomen aan de eisen die op beide terreinen gesteld worden. Die eisen veranderen en worden zwaarder. Economische, sociale en culturele ontwikkelingen gaan niet aan het onderwijs voorbij. Werkgevers verwachten een evenwichtige balans tussen kennis, kunde en persoonlijke kwaliteiten. Naast de onmisbare vaktechnische eisen die het beroepsonderwijs kenmerken, gaat het ook om competenties als goed kunnen samenwerken, communicatief vaardig zijn, klantgericht zijn of in staat zijn problemen op te lossen. En om algemene kennis: Nederlands, moderne vreemde talen en rekenen/wiskunde. Met deze mix van kennis, vaardigheden en houdingen, waarvoor wij het woord competenties gebruiken, verwachten wij dat gediplomeerden in staat zullen zijn zich staande te houden op de arbeidsmarkt en mee te bewegen met de ontwikkelingen die daar continu aan de orde zijn.

In het mbo worden de eisen waaraan voldaan moet worden in de opleiding om het felbegeerde diploma te kunnen ontvangen vastgesteld door de Kenniscentra Beroepsonderwijs Bedrijfsleven, waarin sociale partners in de diverse sectoren samenwerken met het mbo. Het vernieuwingsproces is in eerste instantie vooral op aangeven van het bedrijfsleven tot stand gekomen, en is dus geen modieus nieuw leren, maar een noodzakelijke aanpassing

vervolg op pagina 6

vervolg van pagina 5

aan veranderende omstandigheden, zowel op de arbeidsmarkt als onder de onderwijsdeelnemers zelf.

De balans tussen kennis, vaardigheden/vakbekwaamheid en competenties wordt vastgelegd in nieuwe kwalificatieprofielen die op dit moment ontwikkeld worden. De grotere diversiteit aan deelnemers vraagt van scholen ook veel meer flexibiliteit in het aanbod. Daar is nog een slag te maken. Daarbij moeten scholen in hun onderwijs de juiste balans vinden tussen structuur en vrijheid, tussen het aanbieden van begeleiding en het zichzelf verantwoordelijk

laten voelen van de leerling voor het leerproces. Goed competentiegericht onderwijs vraagt meer, niet minder. De professionaliteit van de docenten is daarbij de belangrijkste succesfactor en het mobiliseren daarvan is de komende tijd een van de belangrijkste investeringen die de mbo-instellingen moeten doen.

Ook onderwijsinstellingen zijn arbeidsorganisaties. Net als bij bedrijven gaat het er niet alleen om dat medewerkers hun vak verstaan, maar ook – of zelfs vooral – dat zij over competenties beschikken die passen bij en een aanvulling vormen op de competenties van het team waarin deze medewerkers aan de slag

gaan. Sociale innovatie en competentie management zijn niet alleen de inzet binnen bedrijven maar gelden evenzeer binnen scholen: de docent of de werknemer als resultaatgerichte professional die met inzet van zijn talenten samen met anderen bijdraagt aan de doelen waarvoor men staat. Dat interne veranderingsproces gaat niet vanzelf. Daar moeten we met z'n allen aan werken. De mbo-werkgevers pakken die handschoen op en nodigen al hun medewerkers uit aan dit proces bij te dragen. ■

Margo Vliegenthart is voorzitter van het bestuur van de mbo-raad

Het middelbaar beroepsonderwijs onder de loep

Een golf van veranderingen spoelde in een decennium over het mbo: concentratie en fusies, competentiegericht onderwijs, onderwijsverbreding en persoonlijke leerwegen, de intrede van onderwijsassistenten en internetcomputers in het klaslokaal. Maar de regionale opleidingscentra staan in de schijnwerpers met een kluwen van problemen: uitvallers die zonder startkwalificatie de arbeidsmarkt opgaan, verbazingwekkende cijfers over het geringe aantal lesuren, kennistekorten en de daarbij behorende problemen bij de doorstroom naar het hbo. Wat is het verband tussen deze ontwikkelingen en hoe kijkt de sector er zelf tegenaan? Drie recente studies, uitgevoerd in opdracht van de mbo-raad, geven inzicht in de sector: Rapport Benchmark mbo, De balansschool en Rapport Herontwerp mbo.

Het middelbaar beroepsonderwijs is een grote sector met 485 duizend lerende deelnemers en met een totale werkgelegenheid van ruim 32 duizend voltijdbanen. Het mbo is ook een complexe sector van ROC's, AOC's en vakscholen, waar verspreid over vier sectoren langs twee leerwegen en op vier niveaus, zo'n 700 opleidingen worden verzorgd. Ook ingewikkeld is de heterogene sa-

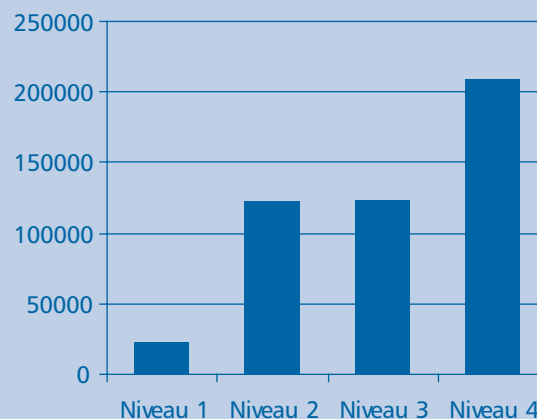
menstelling van de deelnemers. De instromers bestaan uit havisten en vmbo'ers van alle niveaus, met en zonder diploma. Het opleidingsrendement (het percentage deelnemers dat een opleiding afsluit met een diploma) over het gehele mbo bedraagt 66 procent, maar grote verschillen doen zich voor tussen de sectoren en de niveaus.

Opleidingsrendement	Economie	Landbouw en natuur	Techniek	Zorg en welzijn	Gemiddeld
Niveau 1	33%	70%	26%	45%	37%
Niveau 2	39%	50%	43%	42%	47%
Niveau 3	46%	70%	68%	61%	68%
Niveau 4	67%	75%	63%	68%	70%
Gemiddeld	52%	66%	53%	61%	66%

De sector 'Landbouw en natuurlijke omgeving' laat de beste cijfers zien. De grootste problemen doen zich voor bij economie en techniek. Met name op de niveaus 1 en 2 treffen we zeer ongunstige cijfers aan. Hierbij moet worden aangetekend dat 20 procent van de instroom op niveau 1 en 2, jongeren zijn zonder vmbo-diploma. Het gaat dus om een zwakke groep leerlingen waarbij zich in veel gevallen al problemen hebben voorgedaan tijdens de vooropleiding.

In de cijfers valt het hele mbo-bouwwerk ruwweg uiteen in twee blokken. Niveau 3 en 4 staan voor de 'oude' middelbare beroepsopleidingen zoals mts en meao. 70 procent van de deelnemers volgt een opleiding op dit niveau. Als startkwalificatie geldt een mbo-diploma ten minste op niveau 2. Ongeveer een kwart van de deelnemers volgt een opleiding op dit niveau. De jongeren die een vmbo-diploma of mbo-niveau-1-diploma hebben behaald, zijn in het bezit van een zogenaamde opstapkwalificatie. De deelnemers op niveau 1 vormen een betrekkelijk kleine groep op het mbo van 5 procent. De situatie op niveau 1 en 2, 30 procent van de mbo'ers, is zeer zorgelijk. Volgens CBS-gegevens zijn er zo'n 53 duizend jongeren van 18 tot 23 jaar zonder startkwalificatie, die niet aan het leren of werken zijn.¹

Aantal deelnemers naar niveau

53,3 percent

Rapport benchmark mbo geeft het volgende cijfermateriaal over de besteding van middelen door mbo-instellingen.

Kostensoort mbo		Opbouw personele kosten inclusief uitbesteding		
Personele kosten	74,4%	Onderwijspersoneel	71,6%	Onderwijs, coördinatie
Afschrijvingskosten	5,9%	Directe ondersteuning	9,5%	Administratie, coördinatie, ICT, innovatie
Huisvestingskosten	5,9%	Indirecte ondersteuning	13,9%	Administratie, facilitair, ICT, PR, P&O
Overige kosten	13,8%	Management	5,0%	CvB, unit-,sector-, en regiomanagers
Totaal	100%		100%	

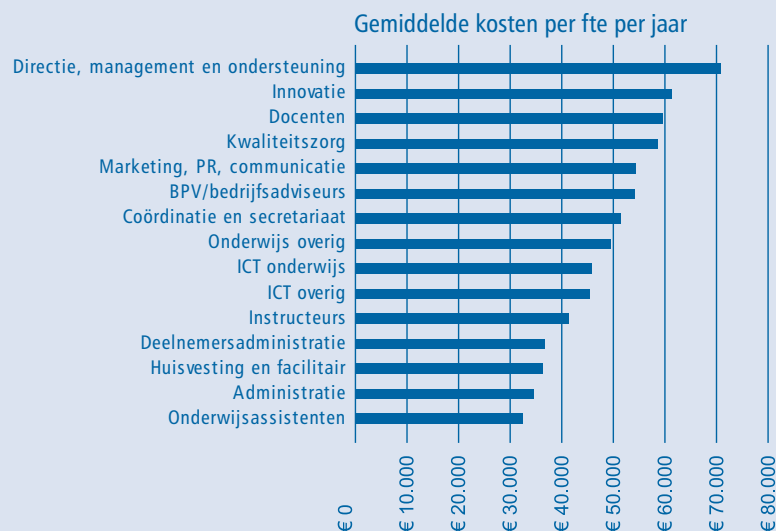
Wat onder de zeer forse restpost 'overige kosten' valt, wordt in het rapport niet aangegeven. Driekwart van het budget van een mbo-instelling gaat dus op aan de personele kosten. De waargenomen spreiding bij dit percentage is echter aanzienlijk: van 57,3 procent tot 83,2 procent. De oorzaak van de spreiding werd niet onderzocht. Interessant is natuurlijk de onderverdeling van de post 'personele kosten', inclusief de kosten van de activiteiten die buiten de muren van de instelling worden uitgevoerd, die bovendien niet door medewerkers in loondienst en evenmin door ingehuurd personeel worden uitgevoerd (het gaat bijvoorbeeld om consultancydiensten).

Opnieuw is er sprake van een grote spreiding rondom het gemiddelde van 71,6 procent voor het kostenaandeel van onderwijspersoneel. Voor 7 van de 54 onderzochte instel-

lingen ligt het kostenaandeel voor onderwijspersoneel tussen de 80 en 85 procent. Maar voor nog eens zeven instellingen liggen de cijfers tussen de 59 en 65 procent. Een minderheid van de instellingen trekt het gemiddelde dus flink omlaag. Het kostenaandeel voor onderwijspersoneel verschilt per sector: de agrarische onderwijssector kent een hoger kostenaandeel voor onderwijspersoneel dan de vakscholen. De kostenbesparing door concentratie van de onderwijsinstellingen blijkt niet uit de benchmarkstudie; het kostenaandeel voor onderwijspersoneel bij de kleine ROC's is zelfs iets gunstiger (hoger) dan bij de grote en middelgrote ROC's. De gemiddelde onderwijspersoneelquote in de sector mbo, bedraagt dus 53,3 procent (71,6 procent van 74,4 procent). Maar de spreiding rond het gemiddelde is aanzienlijk.

vervolg op pagina 8

Tot slot van deze cijferbrij nog de gemiddelde jaarlijkse kosten per fte per functietype.

Wat niet verbaast, is dat het management aan de top staat. Jammer genoeg wordt nu net hier geen uitsplitsing gemaakt van de fte-kosten voor bestuurders, directieleden, managers en managementondersteunend personeel. De docent bevindt zich tussen medewerkers van innovatie en kwaliteitszorg, en de positie van de instructeur zit ergens tussen het ICT-personeel en de administratieve krachten. Treurig onderaan de salarisladder bungelen de onderwijsassistenten. Voor de kosten van een docent kan de instelling zowat twee assistenten in dienst hebben. Het was natuurlijk aardig geweest ook de opbouw van het mbo-personeel te weten: hoeveel onderwijsassistenten, docenten, innovatiemedewerkers, managers en bestuurders werken er in het mbo? De onderzoekers van PriceWaterhouseCoopers hadden deze cijfers om de gemiddelde kosten van een FTE te kunnen uitrekenen, dus jammer nou dat net dát tabelletje er niet bij zit.

Het nieuwe kabinet wil de salarissen van leraren en de status van het leraarsvak verhogen. Maar wat gebeurt er met het extra geld dat het kabinet uittrekt voor het onderwijs? In de hierboven geschetste structuur zal van iedere extra euro die naar het mbo gaat, 53,3 cent worden besteed aan de bruto personeelskosten van het onderwijspersoneel. Deze 53,3 cent zal volgens een bepaalde sleutel weer worden verdeeld over vijf subcategorieën onderwijspersoneel: docenten, instructeurs, onderwijsassistenten, BPV-begeleiders/bedrijfsadviseurs, en een niet nader omschreven maar goed ingeschaalde subcategorie 'overig onderwijspersoneel'. Van de extra geïnvesteerde mbo-gelden komen hoogstens enkele procenten ten goede aan de categorie docenten. Om de gang van zaken op het mbo te begrijpen gaan

we verder met het volgende rapport: De balansschool.

Communicatie-, advies- en reclamebureau Keesie verrichtte in opdracht van het 'procesmanagement herontwerp mbo', onderzoek naar de waardering van het competentiegericht onderwijs door leerlingen: rapport De balansschool – Generatie Einstein over herontwerp mbo. Er is iets vreemds aan de hand met dit rapport. Het is een flinterdun werkje van een stuk of twintig ongenummerde pagina's, fraai vormgegeven met veel plaatjes en weinig tekst. De conclusie wordt direct al stevig neergezet: "het blijkt dat leerlingen ondanks allerlei uitvoeringsproblemen de beweging naar competentiegericht beroepsonderwijs van harte ondersteunen". Maar Hans van Nieuwkerk, voorzitter procesmanagement herontwerp mbo, voorziet wel degelijk problemen met sceptische lezers. In het voorwoord schrijft hij: "Het procesmanagement realiseert zich dat het middelbaar beroepsonderwijs zich kwetsbaar opstelt met dit unieke onderzoek. Het is immers buitengewoon gemakkelijk te focussen op zaken die nog niet op orde zijn, in plaats van te constateren dat de ingezette beweging de juiste is en het belang van de leerlingen dient."

Respect

Al in het eerste hoofdstuk met de titel *Generatie Einstein*: de nieuwe leerling wordt duidelijk wat de zorg is van Van Nieuwkerk. 'Geef ons meer les!', wordt de lezer toegeroepen. 'Meer les? Meer theorie?' 'Jawel', zo stelt Keesie ons gerust, 'deze nieuwe generatie is erg leergierig en ambitieus'. Want een verschil met voorgaande generaties betreft de manier van leren. 'De huidige generatie is opgegroeid in een 24/7 informatiemaatschappij. Een van de belangrijkste gevolgen daarvan is dat kennisautoriteit is weggefallen. Het is niet meer zo dat een naambordje gegarandeerd respect oplevert: als dominee, leraar of ouder verdien je niet meer zomaar ontzag toevallig omdat je die rol hebt. Deze generatie eist daadwerkelijke kennis en een ieder die deze kennis echt bezit, verdient respect.'

De balansschool is een verwarrend rapport. Het rapport jubelt over het competentiegericht leren om even later ernstige misstanden op te tekenen uit de monden van leerlingen. Een greep uit de kritiek door leerlingen: er is geen kennis en geen structuur, leerlingen zijn bang voor het hbo, er zijn geen docenten, of docenten lopen er de kantjes vanaf, docenten beschikken zelf niet over de basiscompetenties, er is chaos, onzekerheid en het gevoel om proefkonijn te zijn, individuele prestaties worden niet erkend en het geld wordt op een verkeerde manier besteed. De klachten van leerlingen zijn zonder commentaar overgenomen: "Meestal doe je wat en zoek je later de competentie erbij", "Als je maar kunt reflecteren, kun je zo alle competenties afvinken". Maar de onderzoekers van Keesie blijven onaangedaan. De noodzaak van de onderwijsvernieuwing is een gegeven, een zakelijk proces waarbij het resultaat staat of valt met organisatie en uitvoering, en die verder niets te maken heeft met de gekozen didactische vorm. Kritiek hierop is maar religie, een ruzie over 'bijbelexegese'.

In de visie van Keesie worden de problemen met het competentiegericht onderwijs hoofdzakelijk veroorzaakt door

leraren die niet kunnen of willen meekomen met de nieuwe tijd – ze zijn dus zelf niet competent. Zij moeten eigenlijk eerst worden omgeturnd om de vruchten van de vernieuwing echt te kunnen plukken. De conclusie van Keesie laat geen ruimte voor twijfel: “Ja, competentiegericht onderwijs werkt... maar er valt nog heel veel te verbeteren, aan te passen, bij te sturen in randvoorwaardelijke zin”. En geen enkele leerling wil terug naar het oude systeem, ondanks alle kritiek. ‘Ze zien dat alles beter is dan het oude. Weer terug het klaslokaal in en dan de gehele dag theorieles door een leraar die voor een klas staat, dat zien ze niet als wenselijk.’ Keesie vindt wel dat er moet worden geluisterd naar de klachten van de proefkonijnen, maar ‘net als met de klachten uit de vorige eeuw wil dat niet zeggen dat klachten altijd betekenen dat het dan ook slecht is. Hoe serieus we de klachten ook moeten nemen, het simpele feit dat er geklaagd wordt is niet voldoende.’ Bij Keesie zien ze zelfs een onverwacht voordeel in alle klachten en problemen: ‘de belangrijkste competentie (leren dat je zelf verantwoordelijk bent) leren ze doordat het systeem slecht functioneert’. ‘In een situatie waarin slecht wordt gecommuniceerd, die slecht is georganiseerd – chaos! – worden jongeren geleerd te communiceren, te organiseren, te plannen’. ‘Leerlingen realiseren zich al vroeg dat het op henzelf aankomt, dat zij de enigen zijn die er een succes van kunnen maken. Want van de school zelf hoeven ze dat meestal niet te verwachten.’

De ondraaglijke lichtheid van het leren

Wat moet er volgens Keesie nu verder gebeuren? Door het aanleren van basiscompetenties worden leerlingen al vroeg volwassen. Zij leren zichzelf kennen en weten wat zij wel en niet belangrijk vinden in het leven. En de leerlingen die deze basis eenmaal hebben, gaven allemaal aan meer te willen leren, meer theorie te willen. Hierin ziet Keesie juist het verschil met de leerling van de vorige eeuw. ‘We hebben dan ook sterke aanwijzingen gekregen dat ze meer dan vroeger kennis wensen, maar ook meer kennis aankunnen qua mentale capaciteit. Dat komt door die stabiele basis, die gevormd is door het aanleren van de basiscompetenties.’ Het gaat er dus om de klachten van leerlingen op de juiste manier te interpreteren. Juist het klagen over misstanden, chaos en de leegheid van de opleiding, bewijst de kracht en het gelijk van het competentiegericht onderwijs. De nieuwe leerling is competentier dan vroeger. Pas nu deze vaardigheden eenmaal geleerd zijn, willen ze hun hersenen vullen met nóg meer kennis. Dit maakt ook het werkelijke probleem duidelijk. Morrende leraren en andere critici bewijzen met hun kritiek alleen maar het gelijk van de onderwijsvernieuwingen. Zoals de critici van Freud zitten ze nog in de fase van ontkenning.

Docenten vormen het knelpunt. Zij beschouwen competenties enkel als vaardigheden die geleerd moeten worden: op school, in een vooraf afgesproken vorm, op een vooraf afgesproken tijdstip. Docenten zelf willen zich die competenties niet eigen maken en verliezen het respect van de leerling. Een voorbeeld uit *De balansschool*. “Het komt regelmatig voor dat leerlingen en leraar bij elkaar in de klas

zitten, waarbij de leerling vraagt: ‘En, wat gaan we doen vandaag?’ en de leraar antwoordt: ‘Tja, wat wil je doen vandaag?’ De leerling, die op dat moment geen vraag heeft en bovendien verwacht instructie te krijgen, gaat weer zitten. Beiden verlaten na een uur of wat teleurgesteld het lokaal, want niemand heeft gedaan of geleerd wat hij of zij zou willen.”

De haren rijzen je te berge bij de voorbeelden die het rapport aandraagt. Nog maar wat citaten. “Het is hier een zootje.” “Je zit uren te wachten, maar er gebeurt niets.” “Je moet jezelf maar zien te redden.” “Ik onthoud pas iets als iemand iets tegen me zegt. Als ik het alleen moet lezen, vergeet ik het. Ik mis de ondersteuning van de leraar dan.” “Of de docenten zijn er niet, of ze hebben geen tijd.” “Wat stelt mijn diploma nou voor?” Voor Keesie is het allemaal communicatie, een slecht ontwikkelde competentie onder leraren, die juist door de leerlingen enorm ontwikkeld is. Leraren kunnen niet samenwerken, communiceren, plannen en organiseren. Laat staan dat ze tegen kritiek kunnen.

Bureau Keesie ziet een botsing tussen de nieuwe leerling en de oude docent. Maar opeens lijken ze zelf niet meer zo overtuigd. “Er zijn leerlingen die buiten de boot vallen, die niet de vereiste aanpassing kunnen maken om goed om te gaan met de eisen die dit systeem stelt aan de leerlingen zelf. Met name op de lagere niveaus zie je dat leerlingen moeite hebben met het gebrek aan structuur en organisatie. Zij vallen daarmee tussen de wal en het schip: ze hebben niet de kracht om hier zelf mee te dealen, ze verwachten van school dat zij de zaken voor hen op een rijtje zet en als de school dat laat afweten, haken ze af.” Maar ook aan de bovenkant van het mbo functioneert het systeem niet goed. Het gaat dan om de individualistische en meer prestatiegerichte leerling. In projectgestuurd onderwijs waarin de competentie samenwerken een grote rol speelt, wordt bijna alles in projecten en in groepsverband gedaan. Deze leerlingen kunnen ook last hebben van elkaar en van het gebrek aan erkenning voor de individuele prestatie. Altijd krijgt de groep als geheel een beoordeling, waardoor de beoordeling van de individuele leerling afhangt van de prestatie van diens groepsleden: ‘We moeten altijd en altijd in groepen werken. Als iemand dan niet zijn best doet heeft de hele groep daar last van’.

De meeste van de ondervraagde leerlingen van alle niveaus geven aan naar het volgende niveau te willen doorgroeien: niveau 1 naar 2, niveau 3 naar 4 en niveau 4 naar het hbo. Het hbo wordt gezien als een stuk moeilijker dan het mbo en de leerlingen zijn bang dat het hbo zo zwaar zal zijn dat ze het niet redden. ‘Met name in dat opzicht voelen ze heel scherp aan dat ze te weinig theoretische bagage meekrijgen in hun huidige opleiding.’ Toch ergert Keesie zich aan de ideologische en vertroebelende discussie over de vernieuwing en wil dat de minister hier een eind aan maakt (gaat de minister de competentieontkenners voor de rechter brengen?). Voor Keesie zijn de problemen niets meer dan kinderziekten, de gebrekkige uitvoering van een even briljant als noodzakelijk concept.

Doorstroom

'pontons tussen twee bewegende oevers', is een van de ondertitels van het onderzoeksverslag *herontwerp mbo* dat werd uitgebracht in september 2006. De studie werd uitgevoerd door LICA (Landelijk Informatie- en expertisecentrum Aansluiting hbo) in opdracht van het Procesmanagement herontwerp mbo. Het rapport gaat over de doorstroom van het mbo naar het hbo. En die doorstroom is aanzienlijk: bijna tweederde van de mbo-leerlingen met een diploma op niveau 4, begint aan een hbo-opleiding. Iets meer dan de helft van deze groep behaalt in vijf jaar ook een hbo-diploma. Althans, dit waren de rendementcijfers van de doorstromers die in de periode van 1996 tot en met 2000 begonnen aan het hbo. De rendementcijfers aan het hbo van mbo-doorstromers lagen in die periode tussen die van de havisten en vwo'ers. Over de effecten van de onderwijsvernieuwingen aan het mbo en hbo zijn nog geen kwantitatieve conclusies te trekken. Daarvoor is nog te weinig tijd verstreken vanaf de invoering van de vernieuwingen. De cijfers vormen dus een nulmeting waaraan de effecten van de vernieuwingen straks kunnen worden getoetst. Tot zover wordt klare wijn geschonken in het rapport. Maar als de lezer de nieuwste ontwikkelingen op de bewegende oevers van het mbo en hbo wil blijven volgen, krijgt hij plots zware kost voorgeschoteld: een 'gevalideerd pakket van instroomcompetenties', of de 'niet-optimale didacticisering van, en de motivatie voor, het aanleren van geïsoleerde kennis- en vaardigheidsaspecten'. Juist.

Toch worden er al conclusies getrokken over de effecten van de onderwijsvernieuwingen. Het rapport stelt onomwonden dat de benodigde basiskennis en vakkennis van mbo'ers, fors is afgenomen. De doorstroom naar het hbo is niet goed georganiseerd. In het vernieuwd mbo is 'nog geen enkele structurele verwijzing naar generieke of domeingerichte doorstroomcompetenties en leercompetenties terug te vinden, terwijl toch meer dan 60 procent van de betrokken leerlingen doorstroomt naar het hbo'. Wel zijn er plannen om de oude hbo-doorstroomdeelskwalificatie te vervangen door cursussen elementaire basiskennis, vakkennis en vaardigheden die just-in-time moeten worden aangeleerd. Maar omdat het hbo geen instroomeisen meer hanteert voor mbo'ers, is de motivatie onder mbo'ers om een hbo-doorstroomcursus te volgen weer sterk afgenomen.

Bondig

Het middelbaar beroepsonderwijs staat voor de taak om een grote, zeer heterogene groep jongeren op te leiden voor de arbeidsmarkt. Problemen doen zich voor op alle opleidingsniveaus, ernstige problemen maar vooral ook diverse problemen. Op de laagste niveaus gaat het vooral om de zorgwekkende schooluitval, jongeren die zonder startkwalificatie de arbeidsmarkt op moeten. De bovengenoemde cijfers van de MBO Raad en het CBS zijn alarmerend. Uit de rapportages over de hogere niveaus van het mbo, tekent zich een beeld af van inhoudelijke zwakte: leerlingen die

kunnen en willen leren, krijgen domweg geen behoorlijk onderwijs. Hoewel de MBO Raad bij monde van bureau Keesie deze conclusie niet trekt, is het beeld van *De balansschool* ontluisterend. De sector wil niet aan een grondslagendiscussie over de ingezette onderwijsvernieuwingen. Het concept van competenties is onfeilbaar.

BON wil de problemen in het mbo niet simplificeren, niet overdrijven of eenzijdig de schuld leggen bij de onderwijsvernieuwingen. Maar we gaan nog niet mee in Van Nieuwkerk's constatering dat de ingezette beweging de juiste is en dat hiermee het belang van de leerlingen wordt gediend. BON gaat ook niet mee in Keesie's visie dat alle problemen slechts communicatieproblemen zijn, omdat nog niet alle docenten zelf over de vereiste competenties beschikken en aldus het respect van de leerling verliezen. Met de drie rapporten op een rijtje valt ook nog een andere analyse te maken, over de verdringing van vakkennis uit het onderwijs, de onmachtige docent, over de dominantie van computers, internet en groepswerk.

Competentiegericht onderwijs lijkt op de universitaire manier van leren, omgezet naar het middelbaar beroepsonderwijs. Grote nadruk is komen te liggen op communicatieve vaardigheden, zelfreflectie, en persoonlijke ontwikkeling. Deze ontwikkeling is ten koste gegaan van concrete kennis en kunde. Ook qua structuur heeft de mbo-sector zich gericht op de universiteiten. De figuur op pagina 8 met de gemiddelde kosten per fte, toont het proces van verticalisering met aan de top een heus college van bestuur. De docent is niet langer de hoog-gekwalificeerde professional die, omdat hij of zij beschikt over vakkennis, ook het laatste woord heeft over de onderwijsdidactiek. De docent wordt voortaan aangestuurd vanuit de nieuwe laag van innovatiedeskundigen. Mocht de minister desondanks de positie van het onderwijsgevende personeel willen versterken, dan krijgt hij daar bij het mbo nog een hele kluif aan. Van de extra miljoenen die misschien in het mbo geïnvesteerd gaan worden, komen slecht enkele procenten ten goede aan de inkomens van het daadwerkelijk onderwijsgevende personeel. Met het opendraaien van de geldkraan worden de problemen van De balansschool niet weggespoeld. Maar de overheid lijkt onderhand veranderd en trekt de handen af van het onderwijs. Toch zal zij de structuur moeten aanpakken en zich meer inhoudelijk moeten bemoeien met de uitkomsten van het onderwijsproces. Nog één citaat uit *De balansschool*: "Het eerste jaar stoppen er heel veel uit onvrede omdat ze voor hun gevoel niets doen". Of je nu gelooft in gelijke kansen of in het verheffingsideaal – zo'n opmerking is uiterst pijnlijk, voor liberalen en sociaal-democraten. ■

Hans Fischer

De besproken rapporten zijn te downloaden van de website van de MBO Raad <www.mboraad.nl>.

1. Kamerstukken II 2004–2005, 26 695 (Voortijdig school verlaten) en 29 454 (Publieke moraal), nr. 24, p. 2.

Eerste algemene ledenvergadering

BON schrijft geschiedenis in Eindhoven. Op zaterdag 20 januari kwamen vele honderden BON-leden bij elkaar in het auditorium van de Technische Universiteit Eindhoven, een mooie grote zaal, tot de nok gevuld met opgetogen mensen. De TU Eind-

hoven steunt BON en heeft de faciliteiten beschikbaar gesteld voor de eerste alv en het aansluitende symposium. Gastheer van het evenement, rector magnificus Hans van Duijn opent de lange, feestelijke middag.

Voorzitter Ad Verbrugge schetst in het kort de geschiedenis van BON. Ontstaan vanuit een gevoel van onmacht over de achteruitgang van het onderwijs ontstond de noodzaak om niet alleen te blijven klagen maar om in actie te komen, uit zorg om de toekomst van de volgende generaties. In januari 2006 werden de contouren van een vereniging steeds duidelijker. Na het spraakmakende artikel “*Help! Het onderwijs verzuipt!*” in *NRC Handelsblad*, ging het hard met BON: in nog geen jaar tijd, ruim vierduizend leden. BON heeft er bewust voor gekozen om het bestuurlijke front in het onderwijs in eerste instantie te omzeilen. Het is moeilijk om via managers en onderwijskundigen veranderingen tot stand te brengen omdat de macht en de belangen zeer groot zijn. Door de publieke opinie en ook de politiek te beïnvloeden, zijn wel resultaten te behalen, zoals inmiddels ook geble-

ken is. Een zwaar comité van aanbeveling is een van onze sterke troeven.

In de eerste fase van haar bestaan heeft BON zich vooral gericht op het ‘kantelen’ van de publieke opinie over onderwijs. Nu, in de volgende fase gaat dit mediaoffensief onverminderd door, maar er komen ook voorstellen tot verbetering. Niet alleen klagen, maar door constructieve voorstellen de overgang maken naar een positieve verandering in het onderwijs. Ook zal er aansluiting gezocht worden bij bestuurders en beheerders in het onderwijs door middel van contacten met het ministerie en vakbonden. Er komt een stichting voor een BON-keurmerk. Hierover is al overleg met verschillende scholen en instellingen.

Na een bestuurswisseling, het bespreken van de begroting en het instellen van de kascommissie,

volgt er na een oproep uit de zaal een daverende, lang aangehouden staande ovatie voor het hele bestuur, en daarmee is de sfeer voor de rest van de dag gezet. Tijdens de ledenvergadering wordt nog door middel van handopsteken een klein sociologisch onderzoek gedaan naar de achtergrond van de aanwezigen. Verreweg de meeste aanwezigen zijn werkzaam in het onderwijs. Een kleine minderheid werkt in het vmbo en een nog kleiner deel in het primair onderwijs. Er bevinden zich nog redelijk wat ouders onder de aanwezigen en er is een handvol dappere onderwijskundigen.

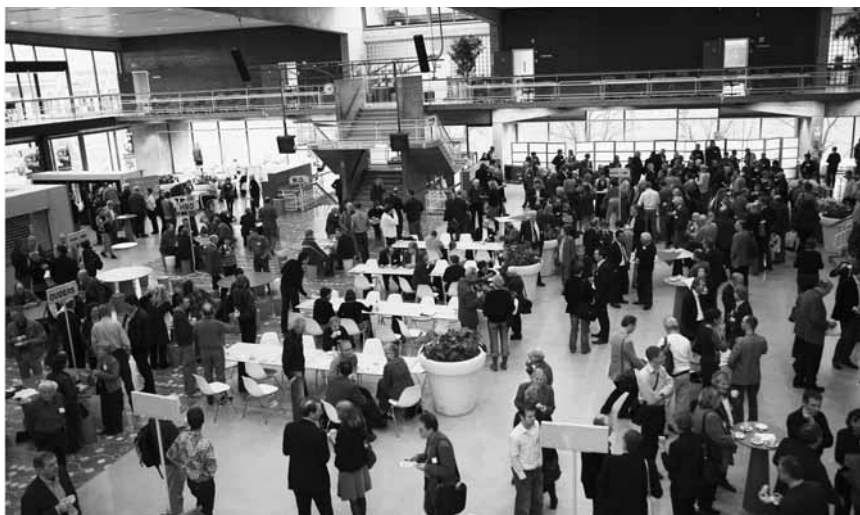
Het aansluitende symposium wordt geopend door Paul Scheffer, publicist, hoogleraar en lid van het comité van aanbeveling van BON. De grote zaal van het auditorium zit vol en de laatkomers moeten het stellen met een videoscherm. Scheffer ziet een bottom-up beweging waaruit de interessante en onverwachte politieke debatten ontstaan. Er is sprake van een maatschappelijk onbehagen over de staat van onderhoud in het publieke domein: “Met mij gaat het goed, maar met ons niet”. Het is een zoektocht naar wat ons bindt. Cultuur is dat bindmiddel en de nieuwe regering zou cultuur centraal moeten stellen. Nu wordt cultuur meestal gezien als versiering: leuk voor erbij als de rest af is. Cultuur wordt bovendien nu veel te veel in economische context gezien, zoals in innovatie en creativiteit. Het zou juist moeten gaan over doorgeven, continuïteit en duur-

zaamheid. Of, zoals Menno ter Braak het formuleerde, 'een gesprek met het vorige'. Het onderwijs lijdt onder een ongerichte hervormingsdrang, zonder aandacht voor duurzaamheid. Dat is slecht voor de kenniseconomie en slecht voor de open samenleving.

Marijk van der Wende pleit voor door onderzoek onderbouwde meningen. Immers, *'without data, you're just another person with an opinion'*. Van der Wende vindt het huidige onderwijsdebat onder de maat. Voor- en tegenstanders van Het Nieuwe Leren wisselen voornamelijk verwijten en boosheid uit. In het onderwijs is een geloofsstrijd gaande met als inzet Het Nieuwe Leren. We moeten niet polariseren maar zoeken naar internationale aansluiting en 'evidence based' te werk gaan. Het blijkt dat 80 procent van de ouders denkt dat HNL in 2010 overal is ingevoerd, en 70 procent vindt dat geen goed idee. Nederland scoort hoog op de internationale PISA-toets, maar tegelijkertijd lijkt er een grote slecht-opgeleide onderklasse te ontstaan. Van der Wende haalt de paradox van Robbert Dijkgraaf aan: "De wereld wordt steeds ingewikkelder, maar we lijken er steeds minder van te hoeven weten. Wordt onze kenniseconomie een kennismakingseconomie?" In de discussie over het onderwijs in Nederland wordt een onderscheid gemaakt tussen kennis enerzijds en competenties anderzijds. Maar een competentie is een containerbegrip en kennis maakt ook deel uit van een competentie. De onderwijskundigen houden zich vaak bezig met onderwijsvernieuwingen, ofwel met het meten van de effectiviteit van het onderwijs en onderwijsvernieuwing. Zelden houden zij zich bezig met allebei, en dat is precies wat ze zouden moeten doen.

Het programma is al aardig uitgelopen als Wim Sterken voor de theepauze het 'Competentielied' zal zingen. Het Competentielied blijkt niet alleen maar een

lied – op het podium van de grote zaal wordt een hilarische conference opgevoerd. Het auditorium zindert als Sterken probeert een student te troosten die zijn portfolio kwijt is. De video van Sterken's optreden is te vinden op de website van *YouTube*.

Na de theepauze krijgt Wim van de Merwe het woord. De zaal ziet een bevlogen docent metaaltechniek uit het vmbo, een creatieve docent die hart heeft voor de leerlingen en hun onderwijs. Van de Merwe daagt de leerlingen uit, organiseert techniekwedstrijden en legt veel contacten met bedrijven in de omgeving. Voor de bedrijven is dat ook interessant, want zij hebben grote moeite om technisch personeel te vinden. De bedrijven sponsoren op hun beurt het technisch onderwijs met apparatuur en materiaal. Leerlingen vinden daardoor gemakkelijk een stageplek en een baan na de opleiding. Van de Merwe signaleert dat in het vmbo het aantal praktijkuren is gedaald terwijl juist deze technische leerlingen met hun handen willen werken. Er zijn steeds minder contacturen met leerlingen en er is te veel lesuitval door overleg en studiedagen van docenten. Van de Merwe heeft Bureau TOP opgericht, waar samen met het bedrijfsleven de metaalindustrie onder de aandacht van jongeren wordt gebracht. Er worden wedstrijden georganiseerd (Junior Vakkanjers)

en er is een banenpool voor de derdejaars mbo-leerlingen. Dit heeft geresulteerd in goede contacten met bedrijven, een hogere instroom van leerlingen en minder uitval.

Volgens Greetje van der Werf verzuipt het onderwijs nog niet, maar moeten wel de reddingsboten gereed worden gemaakt. Er is een daling te zien van het onderwijsniveau op alle onderwijstypen. Op de basisschool dalen de rekenvaardigheden, en de vaardigheden in het spellen en lezen. Cito-scores worden geflatteerd doordat de zwakste leerlingen niet meedoen aan de toets. In het secundaire onderwijs blijkt de daling uit de lagere scores in de derde klas bij wiskunde en Nederlands en de dalende PISA-scores van Nederlandse leerlingen. Op de schoolexamens worden steeds hogere cijfers gehaald in vergelijking tot de centrale schriftelijke examens. Dit effect is opgetreden na de invoering van de tweede fase in het voortgezet onderwijs. Opmerkelijk is dat, terwijl het niveau van de basisscholen daalt, meer leerlingen doorstromen naar hogere onderwijstypen. Het aandeel adviezen voor havo en vwo neemt toe, er zijn meer brugklassen van de hogere typen onderwijs, er is meer opstroom (bijvoorbeeld van havo naar vwo), en zijn minder zittenblijvers en de slagingspercentages stijgen. De doorstroom van mbo naar hbo was 21 procent in 2000, en 26 procent in 2004; de doorstroom van hbo naar wo is in die periode

gestegen van 6 procent naar 12 procent. Of zich een niveaudaling heeft voorgedaan in het wo en hbo is lastiger te meten omdat er geen externe centrale toetsen zijn zoals op het voortgezet onderwijs. Maar het lijkt erop dat de opleidingen zich aanpassen aan het dalende niveau van de instroom. Ook uit de sterke groei van het aantal bijspijker cursussen blijkt dat er wel degelijk problemen zijn. Deze problemen zouden eigenlijk binnen het voortgezet onderwijs en het mbo moeten worden opgelost, en niet door het hbo en wo.

Oorzaak is onder meer de druk die ouders uitoefenen voor een zo hoog mogelijk schooltype voor hun kinderen. Maar ook het streven van de overheid dat 50 procent van de beroepsbevolking hoger opgeleid moet zijn, heeft het risico van een diploma-inflatie. Bovendien hebben de scholen een grotere autonomie verworven; zij zijn vrij in het samenstellen van de schoolexamens en op grote schaal zijn nieuwe, ongevalideerde onderwijsconcepten ingevoerd.

De gedachte achter Het Nieuwe Leren is dat er door sociaal-economische ontwikkelingen een

ander type leerling is gekomen dat kampt met motivatieproblemen waar HNL een antwoord op biedt. Kenmerken van HNL zijn: de eigen verantwoordelijkheid van de leerling, de levensechte leeromgeving met complexe probleemsituaties, de klas als gemeenschap met de docent enkel in de rol van coach. Psycholoog Anderson heeft aangetoond dat HNL juist minder effectief is dan traditioneler onderwijs, juist voor zwakkere leerlingen. Kern van het probleem is dat de verantwoordelijkheid veel te veel bij de leerling wordt gelegd, onderaan de keten van overheid-school-docent-leerling. Voor jonge leerlingen, en met name op het mbo, is dat te veel gevraagd.

Wat moet er dan wel gebeuren? Van der Werf vindt dat de overheid moet sturen op kwaliteit (meten wat leerlingen hebben geleerd). Er moet een kerncurriculum komen met eindtermen voor elk schooltype (primair onderwijs, voortgezet onderwijs en mbo). De autonomie van de scholen moet worden beperkt als het gaat om het aanbod en de onderwijstijd die nodig is voor het kerncurriculum. Docenten zijn vrij in de keuze van de onderwijsvorm (de didactiek)

en de lerarenopleidingen moeten worden verbeterd. Kortom: een pleidooi voor Het Gewone Leren. De verantwoordelijkheden zijn dan als volgt verdeeld: de overheid moet de uitkomsten van het onderwijsproces vaststellen in eindtermen, de middelen ter beschikking stellen aan scholen en toezien op de kwaliteit van het onderwijs. Managers scheppen de voorwaarden waaronder de leraren hun werk goed kunnen doen. Leraren helpen leerlingen kennis en vaardigheden te verwerven. Leerlingen ten slotte, spannen zich in om kennis en vaardigheden te verwerven.

Hans Wellink besloot het symposium met een gesproken column 'Dansen om het houten paard'. Hierin gaf hij een schets van het bestaan van de docenten in het voortgezet onderwijs, met afvinkende inspecties, het omgaan met leerlingen en met management. Bij de borrel werd nog lang nagepraat. Er werden ontacten gelegd en men keek terug op een historische middag. Het warme bad van het samenzijn met zoveel gelijkgestemden. ■

Jorien Schreuder

LEZERSPAGINA

Het moet maar eens gezegd zijn

Het Nederlandse beroepsonderwijs is niet in staat om een sluitend opleidingstraject te leveren. Het vmbo noch het mbo sluiten aan op de mogelijkheden van een flink deel van de jongeren en al helemaal niet meer bij de behoeften van de bedrijven. Zolang de leerling maar in het stramien past en aan de minimum eisen van leergierigheid kan voldoen gaat het allemaal nog wel, maar zodra de leerling daar niet binnen past gaat het fout en dan – dat is eigenlijk het ergste – is er binnen het reguliere onderwijs geen oplossing. De instroom van jongeren in het uitkeringscircuit, de zwartwerkerij of chronisch vandalisme is enorm. Statistieken spreken boekdelen. Het is

armoe troef in het beroepsonderwijs. Middels slecht voorbereide en minimaal begeleide stages probeert men het gebrek te verbloemen, maar voor de leerbedrijven wordt de armoede daardoor juist pijnlijk duidelijk.

Maar...er zijn allerlei initiatieven om het beter te doen. Een van die initiatieven wordt in Gouda op poten gezet. Een aantal Goudse ondernemers stak samen met een onderwijspracticus de koppen bij elkaar en bedacht het project STAP: een collectieve bedrijfsschool. Het is begonnen met de vaststelling dat niet iedere jongere gelijk is en dus niet met een gelijke methode opgeleid kan worden. Er zijn doe-kinderen

en denkkinderen. De prestaties van een denkkind meten we met een IQ-test. De prestaties van doe-kinderen drukken we vanaf nu uit in 'HQ' (handigheidsquotiënt). Een handige meid heeft dus een hoog HQ. De waardering voor het HQ is buiten het onderwijs al enorm aan het toenemen, getuige het opperste geluk dat je overkomt als 'de' monteur je cv-ketel in één keer repareert.

Bovenstaande is de basis waarop een uitermate praktische opleidingsmethode is ontwikkeld voor doe-jongeren, die het op het vmbo of mbo niet konden volhouden. Het gaat om een voor 80 procent

vervolg op pagina 14

vervolg van pagina 13

praktische opleiding tot een nieuw vak, waarvan de naam de verbeelding prikkelt: 'mechalektrieker'. Ook de theoretische vakken worden aan de hand van praktische zaken onderwezen, zo wordt bijvoorbeeld het vak 'basis-Engels' gegeven middels de gebruikershandleiding van een machine. De opleiding behelst ook een stuk opvoeding, bijvoorbeeld op tijd komen en met respect met collega's of leidinggevenden omgaan horen er ook bij. Mede met het oog daarop wordt bij iedere leerling een mentor gezocht, bij wie de leerling met zijn of haar verhaal terecht kan.

Zo'n twaalf jongeren kunnen een plek krijgen. Voor de opleiding wordt een bedrijfsumgeving nagebootst. Daarom ook is het schooljaar gelijk aan het kalenderjaar. Alle jongeren die de opleiding afronden mogen zich 'gezel-mechalektrieker' noemen en krijgen van de deelnemende bedrijven arbeidscontracten van ten minste zes maanden aangeboden.

Een bedrijf stelt mankracht ter beschikking in de vorm van een praktijkmeester, een ander levert machines of gereedschap, de volgende de praktijkruimte, anderen bedrijven betalen gewoon. De provincie Zuid-Holland, de gemeente Gouda en de KvK Midden-Holland zagen het ook zitten en subsidieerden het initiatief ruimhartig. Het project is uitbesteed aan een stichting (SIOM) die ooit begon met herintreders toetsenbordvaardig te maken en derhalve ervaring heeft met het opleiden buiten de reguliere onderwijsinstututen om.

De lesprogramma's zijn voor iedere belangstellende per e-mail gratis te verkrijgen en vrij te gebruiken. Ook gelijksoortige opleidingen voor andere vakgebieden zijn denkbaar. Zo zijn er reeds vragen gesteld door wegenbouwers, meubelmakers en vleeswarenindustrie. ■

F.O. de Leede, Gouda

Kerncurriculum

In het najaar van 2004 heeft D66, bij monde van mevrouw Lambrechts getracht om in Nederland het Internationaal Baccalaureaat (IB) op dezelfde wijze te laten financieren als de tweede fase. Bij de onderbouwing van de motie betoogde mevrouw Lambrechts dat er geen enkele reden is om de toegang tot het IB te beperken omdat in alle ons omringende landen het IB wel open staat voor alle leerlingen. Het IB kent internationaal erkende eindtermen en het zou goed zijn als Nederland daarbij aansluit. De minister heeft de motie naast zich neergelegd. In een brief aan 2e kamer d.d. 22-12-2004 schrijft de minister van OCW: "Het niveau van IB-onderwijs is vergelijkbaar met het Nederlandse havo/vwo en is daarmee gericht op een beperkte doelgroep: de motie is om financiële redenen niet uitvoerbaar."

Uiteraard heeft de minister geen berekeningen toegevoegd die bewijzen dat IB-scholen duurder uit zouden moeten zijn. Maar dat er wel een kern van waarheid in zit, komt doordat het eerste deel van de zin (over het niveau) niet juist is, in ieder geval niet voor het vak scheikunde, dat ik kan overzien. De reden daarvan is dat bij de invoering van het Studiehuis een belangrijk onderwerp uit het scheikundecurriculum is geschrapt: energie. Het gevolg is dat het scheikundecurriculum niet een goed ontworpen samenhangende eenheid is, maar een wanordelijk geheel ontstaan, door losstaande beslissingen. (De Vos, Bulte, Pilot, 2000) Daar komt nog bij dat het begrip energie van groot belang is voor de 'cognitieve structuur', dat wil zeggen het begrijpen van de stof.

Bij het eerherstel van het centraal examen behoort ook het herstel van de exameneisen, die in het kort het kerncurriculum per vakgebied beschrijft. Afstemming op wat internationaal gebruikelijk is, is goed voor de aansluiting van Nederlandse studenten die in het buitenland willen gaan studeren, maar het lost ook de vraag op wat er in het kerncurriculum moet komen: er is al over nagedacht. Het vormt in ieder geval een goed vertrekpunt, en energie komt dan automatisch terug bij scheikunde. Het zou ook aardig zijn om de motie Lambrechts opnieuw aan te laten nemen door de Tweede Kamer, al was het maar om beweging in de zaak te krijgen. ■

Ir. S. Mannaerts, Wageningen.

Onderwijs: slachtoffer van het menselijk tekort

Door Wim Rietdijk

Martin Sommer, redacteur van *de Volkskrant*, schreef een opmerkelijk boek dat gaat over wat in feite een politiek-morele malaise is en waarin de situatie bij het onderwijs speciale aandacht krijgt. Wat de vele gebundelde columns in dit boek gemeen hebben, is een opvallend open en taboedoorbrekende geest. Hierbij is het opmerkelijk dat het vooral 'progressieve' vooroordelen en denkgevoonten zijn waarop hij zijn kritiek richt. Wat ons hier het meest interesseert is wat hij zegt over het nieuwe ofwel competentiegericht leren.

Deels aan de website van de Fontys-hogescholen ontleen ik een omschrijving van dit verschijnsel, dat – in radicale of gematigder vorm – in hoge mate de geest bepaalde van de richting waarin veertig jaar onderwijsvernieuwing zich bewoog, en dit in feite in de hele westerse wereld. Samengevat behelst die omschrijving het volgende:

1. Niet de leerstof en de daarin eerder ontdekte samenhang en indeling vormen uitgangspunt van het onderwijs, maar een praktijk- en ervaringsgerichte zoek- en ontdekkingstocht van de leerling. Die kan voor afzonderlijke leerlingen zeer verschillen qua leerweg.

2. Samenwerking en sociale situaties,

meer dan individuele prestaties, en werkstukken over concrete real-life contexten veel meer dan systematisch-coherente leerboeken, staan centraal. Dit impliceert ook dat leergebieden (vakken) meer interdisciplinair en geïntegreerd (onder andere in zulke werkstukken) aan de orde komen dan bij het 'oude leren'.

Sommer bespreekt en bekritiseert niet zozeer dit soort theoretisch-filosofische uitgangspunten van hervormingen in de geest van het 'Het Nieuwe Leren', als wel een reeks droevige en karikaturale situaties waartoe het in de praktijk leidde. Enkele voorbeelden:

"Binnenkort komt de onderwijsraad met een rapport waaruit blijkt dat studenten aan de lerarenopleidingen 80 procent van hun tijd aan didactiek, pedagogiek en onderwijskunde besteden". "Tegenwoordig studeren er veel en veel meer onderwijskundigen en pedagogen af dan vakleerkrachten." "De introductie van het nieuwe leren is de grootste omslag [onderwijshervorming] van allemaal. Maar deze vernieuwing wordt inderdaad niet geïnitieerd door het ministerie maar door de ROC's en onderwijsadviesbureaus die geen enkele politieke verantwoordelijkheid hoeven afleggen." "Daar [Tweede Fase Adviespunt ministerie O & W] staat een recente enquête onder hbo's en universiteiten over 'de nieuwe student'. Is het studiehuis een verbetering? 41 procent van de hbo's zegt nee, 17 procent ja. Universiteiten: 60 procent nee, 8 procent ja." "Om dezelfde reden [van financiële aard] is zitten blijven er nauwelijks meer bij en wordt een kind liever in een lager schooltype geplaatst. Het perverse gevolg: onderwijs is geen voertuig voor sociale stijging meer."

In de niet-onderwijskundige delen van zijn boek behandelt Sommer in zoverre toch eenzelfde probleem als in het onderwijshoofdstuk, waarin hij het falen en een wezenlijke desinteresse voor hoofdzaken beschrijft bij een verbureaucratiseerde overheid. Lees bijvoorbeeld deze passage: "In Roermond ging een gezin in vlammen op, ondanks de zesentwintig instanties die zich ermee bezighielden". En dan voor ons BON-sympatisanten het

belangrijkste: wie herkent niet ook weer in deze citaten zeer veel van de benadering door de overheid van ook de onderwijsproblematiek? Geen wonder dat Maurice de Hond vaststelde: "Meer dan de helft van de kiezers vindt Nederland geen echte democratie". Sommer vervolgt: "Tot zover de beschrijving van een verziekte politiek. Hoe nu?". Ja, waarde lezer, hoe nu?

Proberend een voorlopig antwoord te geven, schijnt het mij toe dat ook Sommer in zijn voortreffelijke boek de koe uiteindelijk toch te losjes bij de horens vat. Het kan namelijk niet zo zijn dat in bijna de hele westerse wereld eenzelfde zogeheten 'progressieve onderwijsvernieuwing' wordt gepousseerd wanneer daaraan hoofdzakelijk slechts ad hoc vergissingen of desinteresse ten grondslag zouden liggen. Die zijn ten hoogste bijkomend. Uw recensent meent dat het probleem dieper ligt, en dus ook de oplossing onder de oppervlakte van incidentele beleidsaanpassingen moet worden gezocht.

Wanneer ik immers de eerder genoemde doelstellingen van het 'Het Nieuwe Leren' tot me laat doordringen, dan treft me het meest de enorme, anti-intellectualistische, tegenstelling ervan met de idealen van de Verlichting rondom algemene ontwikkeling en een op die samenhangende kennis gebaseerde geestelijke onafhankelijkheid van de enkeling. Het Nieuwe Leren en eerdere, gematigder, vernieuwingen passen dan in een groter kader. Namelijk dat waarin ook relativistische, subjectivistische en postmodernistische filosofie past (kennis en waarden zijn niet objectief en verouderen snel), en al evenzeer Riesmans other-directed personalities die met vele winden meewaait en ook weer alles relativeert. Merk op dat in

dit klimaat met name ook het begrip vooruitgang alle substantie verliest en illusoir wordt: geen erg vooruitstrevende gedachtewereld. Daar komt nog bij dat de niet-systematische 'hieren-nu-geest' van het nieuwe leren aansluit bij die van het 'jezelf gemakkelijk laten gaan'.

Kortom, de problemen met het nieuwe leren die Sommer via zijn prijzenswaardige gezonde verstand benadert – vele concreet-praktische 'erge resultaten' ervan aan de kaak stellende, kunnen onvoldoende worden opgelost als we ze niet zien als onderdeel van een heuse cultuurstrijd. 'Meer geld', 'minder managers' en 'betere opleiding van leraren' zijn nuttig, maar volstaan niet. Mijn antwoord op het voorgaande 'Hoe nu?' op concreet-praktisch vlak vat ik nu verder als volgt samen:

1. Stel weer een doorzichtige, coherente en systematisch onderwezen leerstof centraal, bijvoorbeeld op drie "middelbare" niveaus. De deductieve methode bij wiskunde, lijn in de geschiedenis, systeem bij natuurwetenschappen en systematische grammatica en woordenlijsten bij moderne talen. Neem daarbij aansluitende leer-

vervolg op pagina 16

Kijk naar andere landen

Hoewel ik sinds 1998 niet meer als leraar werkzaam ben, wil ik toch opmerken dat ik het beeld dat Jan Bouwens schetst van de vaksecties helemaal niet herken, ook al ben ik 35 jaar leraar geweest. Een jonge leraar die pas is afgestudeerd en in de kracht van zijn leven is, kan heel wat werk verstouwen. Iemand die de 50 gepasseerd is en die jarenlang onder te hoge stress heeft gewerkt, mag blij zijn als hij nog zijn gewone taken kan vervullen. Wat eigenlijk zou moeten gebeuren, is dat de overheid kijkt naar wat in andere landen gebeurt. Als een leraar van jongs af aan minder lessen heeft gegeven, heeft hij op latere leeftijd nog de energie om normaal zijn werk te doen en om voor een beginneling de start te vergemakkelijken. ■

Hans Kuijlaars

vervolg van pagina 15

boeken als basis-lesmateriaal.

2. In de tijd stabiele en de hele leerstof bestrijkende centrale eindexamens handhaven kwaliteit en niveau. Trek ook de basisscholen op via toelatingsexamens voor het voortgezet onderwijs.

We staan niet primair tegenover di-

verse incidentele vergissingen van beleidsmakers, maar tegenover een mentaliteit. Een die contrasteert met de kern van wat vooruitgang bewerkt: objectieve, samenhangende kennis en kunde, die tegelijk ook het individu innerlijk zelfstandiger maken ten opzichte van zijn sociale omgeving. Een mentaliteit die ons tegelijk ook plaatst

voor praktische ondoelmatigheden zoals 'mixed-ability teaching', leren terwijl er geen stilte heerst, en het zelf ontdekken van taalregels en natuurwetten. ■

Martin Sommer: Onder onderwijzers en andere gemengde berichten (de Volkskrant / Meulenhoff, 2006, pp, 17,90 euro).

Vooruitlopend op het BON-certificaat werkt het bestuur aan een categorie scholen 'Vrienden van BON' die zich achter BON hebben geschaard, en die volgens de BON-principes les (willen) geven. De Leidse instrumentmakers School (LiS) heeft zich nu ook 'Vriend van BON' verklaard. Directeur Joris Gonggrijp licht toe waarom de LiS ervoor kiest om BON te steunen.

"Wie te weinig vak kennis opdoet, is gehandicapt." Deze uitspraak van BON-voorzitter Ad Verbrugge is ons uit het hart gegrepen. Al langer groeide bij zowel bestuur als medewerkers van de Leidse instrumentmakers School (LiS) het besef dat BON kernachtig formuleert en met succes uitdraagt dat het onderwijs om bijsturing in de richting van structuur vraagt. Daarom volgen we nu IVA in haar initiatief door de LiS aan te melden als 'Vriend van BON'.

De LiS is de enige mbo-vakschool voor precisietechniek in Nederland. In 1901 werd de LiS opgericht door nobelprijswinnaar Heike Kamerlingh Onnes (de man van het vloeibaar helium!) om de experimentele fysica van competente instrumentmakers te voorzien. De LiS leidt tot op de dag van vandaag als vakschool instrumentmakers op, met een

programma van vijf werkdagen theorie- en praktijkonderwijs per week en een zwaar accent op het ontwikkelen van praktische vaardigheden. "De vakopleiding verzorgen we zelf, voor beroepsoriëntatie hebben we hulp van toekomstige werkgevers nodig."

De instroom komt van elke in Nederland bestaande vooropleiding, van vmbo tot vwo, waarvoor uiteraard aangepaste programma's bestaan. Wat niet vrolijk stemt, is dat een toenemend aantal 'de weg kwijtgeraakte' mbo-techniekstudenten bij ons aanklopt om weer 'aan het leren' gezet te worden! Ook buitenlandse studenten, o.a. uit Duitsland en Indonesië, maken gebruik van onze mogelijkheden tot specialisatie (het bewerken van glas en keramiek, lasertechniek, mechatronica).

De LiS geeft een baangarantie: "Een baan op het niveau van je diploma. Na zes maanden nog niet gevonden? Dan je schoolgeld terug!" Maar dat hebben we tot op heden niet meegemaakt. ■

*Joris Gonggrijp
Directeur (en docent!) LiS*

BON heeft in het onderwijsveld veel losgemaakt met de roep om educatie die primair door vakdocenten wordt vormgegeven, met een geringe overhead en met aandacht voor (basis)kennis. IVA Driebergen – oftewel het Instituut voor Autobranche en Management – voelt zich door deze uitgangspunten sterk aangesproken. Zelfs zo sterk dat IVA Driebergen onlangs heeft besloten om als eerste school lid te worden van BON.

Aan de IVA is het onderwijs al heel lang ingericht volgens de BON-ideeën. De school kent een – naar huidige maatstaven – groot aantal verplichte contacturen (33 klassikale lessen in het eerste jaar) en een sterke focus op kennis en kunde. Die kennis is – zo blijkt uit (afstudeer)stages en de eigen vacaturebank – zinvol en noodzakelijk

IVA Driebergen steunt BON

om in de beroepspraktijk succesvol te kunnen opereren. De zeer hoge score in de *Keuzegids Hoger Onderwijs 2006* bevestigt de waardering van de studenten voor dit systeem.

IVA Driebergen krijgt geen subsidie van de overheid, noch voor de programma's op mbo-niveau noch voor de rijkserkende Hogeschool IVA. De lesinhoud wordt wel voortdurend getoetst aan het toekomstige werkveld van de student, waarmee de school een geheel eigen weg kiest. Een weg die sinds 1930 succesvol is gebleken en in het accreditatietraject zelfs als 'excellent' is bestempeld.

Hoe goed dat werkt bewijzen de cijfers. Nagenoeg iedere student heeft direct na de opleiding werk. Van de

voltijds hbo-studenten haalt landelijk 49% het diploma na 5 jaar, bij de IVA is dat 66% na 4 jaar en 74% na 4½ jaar! De overhead is laag: per student gaat 66% van het budget direct naar onderwijs.

Ook de IVA ondervindt dat het opleidingsniveau van de binnenkomende studenten met het jaar zorgwekkender wordt. Het basale rekenniveau, het begrijpend lezen en het formuleren van antwoorden dan wel het schrijven van een korte tekst, leveren steeds grotere en soms onoverkomelijke problemen op. Om die reden en omdat de onderwijsmethodes zo nauw aansluiten op de uitgangspunten van BON, is de IVA lid geworden en steunt zij BON waar dat mogelijk is. ■

Marten Hoffmann